

ÖVERSIKT över kliniska symtom och speciella kännetecken vid abort hos får

Agens	Klinik, patologi mm
Toxoplasma gondii	Abort, svag-/dödfödda lamm. Oftast symtomlös infektion hos tackorna. I typiska fall <u>vita fokala nekroser</u> (2-3 mm ofta förkalkade ljusa härdar) i kotelydonerna. Varierande utseende på foster, ev mummifierade. Livslång immunitet hos tackorna.
Campylobacter spp	Abort i sista trimestern. Svag- /dödfödda lamm. Oftast lindriga symtom men enstaka tackor kan utveckla placentit, metrit, peritonit och ev. sepsis. Ödematös och förtjockad placenta med mjuka nekrotiserande kotelydoner. Ibland ses svullen buk på foster och dödfödda lamm pga subcutana ödem/vätska i kroppshålor, och/eller fokala levernekroser. Mycket smittsam infektion som ger immunitet.
Border disease virus (= BVDV)	Abort, mummifierade foster, svag-/dödfödda lamm, ” <u>hairy shakers</u> ”. Oftast symtomlös infektion hos tackorna. Livslång immunitet.
Listeria monocytogenes	Abort under de sista fyra veckorna. Oftast utan symtom. Ev ret sec, metrit, sepsis. Placentit.
Salmonella spp	Abort under de sista sex veckorna, svagfödda lamm som ej orkar dia och ev har diarré. Sepsis på foster och lamm. Metrit, peritonit på tackor.
Chlamydiophila abortus (Chlamydia psittaci) Enzootisk abort	Abort under de <u>sista 2-3 dräktighetsveckorna</u> , död- eller svagfödda lamm (som knappast lever länge), ev mummifierade foster. (Infektion i sen dräktighet kan medföra abort först vid nästa dräktighet). Oftast symtomlös infektion hos tackorna (ev. lindrig flytning). Kraftig placentit med <u>nekrotiserande kotelydoner</u> och ödematösa, mörkröd/brunaktiga fosterhinnor, ibland med rosa intorkat exsudat. De flesta foster är <u>välbevarade</u> . Snabb smittspridning i besättningen. Långvarig immunitet efter infektion.
Coxiella burnetii (Q-feber)	Abort, dödföddlar, svagfödda lamm. Ofta utan symtom hos tackorna. Ev. mastit, pneumoni. <u>Sporadiska fall</u> , i sen dräktighet. Förtjockade fosterhinnor med tjockt exsudat.
Neospora caninum	Ett (?) fall rapporterat med svagfött ataktiskt lamm.
Ehrlichia phagocytophilia	Aborten sker ofta i samband med akut sjukdom: feber, nedsatt AT, nedsatt foderlust. Även dödfödda lamm. Oftast inga makroskopiska förändringar vid obduktion.
Leptospira pomona	Abort under de sista 8 veckorna. Feber, anemi, Hb-uri, ikterus, hög mortalitet. Även symtomlös. Placentit.
Brucella melitensis	Abort i sista trimestern, svag- /dödfödda lamm. Hälta, CNS-symtom, ret sec, metrit. Brunaktiga, läderartade fosterhinnor med exsudat kring varje placentom. Fostren har subcutana ödem och vätska i bröst- och bukhåla, lever- och mjältstas.

Andra agens: Aspergillus fumigatus, Arcanobacterium (Actinomyces) pyogenes, Bacillus licheniformis, E coli, Yersinia enterocolitica, Yersinia pseudotuberculosis, Streptococcus spp mfl

Källor: WB Martin & ID Aitken (Diseases of sheep 3rd ed), D Buxton (föreläsning SVA 2000), A Lundén (avhandling), U Carlsson (avhandling), A Gunnarsson (Isolering av Campylobacter...1976), A Ugglå (komp. Fårhälsovård & fårsjukdomar), I Hansson SVA bakt (personligt meddelande).

TABELL: Provtagning vid misstanke om ett specifikt agens vid fårabort

=

Agens	Hur vanlig? ? *	Placenta	Fosterorgan	Bloodprov (utan tillsats) från tackor	zoonos	Hållbarhet (frysa, fixera etc?)
Toxoplasma gondii	1.	Ja – formalinfixerad hjärna. Hjärtblod/lungvätska fix. (antikroppar).		(Ev prov från tackor som aborterat samt tackor som fött friska lamm Antikroppresultatet kan vara svårtolkat. Normalt med seropositiva djur i besättning utan aborter. Neg. tackor talar emot Toxoplasma.)	x	Vanlig post.
Campylobacter spp	1.	Ja	Lever, lunga, löpmagsinnehåll	Tackor som aborterat (antikroppar) Lamm med BD-symtom (virus)	x	Skickas kylt. (Kan i nödfall frysas). Vanlig post
Border disease virus	1.	(Sällan behövligt: PCR på hjärna, mjälte eller ev annat organ)				
Listeria monocytogenes	1.	Ja	Löpmagsinnehåll, lever, lunga, mjälte		x	Skickas kylt. (Kan i nödfall frysas)
Salmonella spp	1.	Ja	Löpmagsinnehåll, lever, lunga, mjälte		x	Skickas kylt. (Kan i nödfall frysas).
Chlamydia abortus (Chlamydia psittaci)	2.	Ja	Lever, lunga, mjälte	Tackor som aborterat (antikroppar)	x	Vanlig post
Coxiella burnetii (Q-feber)	2.			Tackor som aborterat (antikroppar)	x	Vanlig post
Neospora caninum	2.			Tackor som aborterat (antikroppar)		Vanlig post
Erlchia phagocytophilia	2.			Tackor som aborterat (antikroppar)		Vanlig post
Leptospira pomona	2.	(ja)	(njure, lever, urin)	Tackor som aborterat (antikroppar)	x	Vanlig post serum (organ skickas kylt)
(Brucella melitensis)	3.	Ja	Lever, lunga, löpmagsinnehåll	Tackor som aborterat (antikroppar)	x	Enl överens- kommelse med epizootologen SVA

*1. Agens förekommer i Sverige i samband med abort hos tackor. 2. Agens förekommer i Sverige men har oklar betydelse för abort hos tackor. 3. Agens förekommer ej i Sverige

Andra agens: Aspergillus fumigatus, Arcanobacterium (Actinomyces) pyogenes, Bacillus licheniformis, E coli, Yersinia enterocolitica, Yersinia pseudotuberculosis, Streptococcus spp mfl

Provtagning vid fårabort

Ta placenta och foster, helst från flera tackor som aborterat, och förpacka i plastpåse, kylklamp, absorberande material (t ex tidning), en plastpåse till, tät ytterförpackning (t ex kartong). Ta blodprov (rör utan tillsats) från tackor som aborterat och tackor som fött friska lamm och förpacka i transporthylsor. Lägg remiss i separat plastpåse. Skicka paketet till SVA, avd för patologi, Travvägen 12 A, 751 89 Uppsala, måndag-torsdag. På fredag ställ i kyl över helg och skicka på måndag istället. Kontakt kan tas med sekreterare på patologen (tel: 018/67 40 00), som kan hänvisa vidare till veterinär. Ett alternativ (om det t ex är mycket varmt väder så att kadaverösa förändringar sker mycket snabbt) är att fixera* placenta (och ev. fosterorgan) i 10 % formalin och skicka in till patologen tillsammans med ofixerad, kyld placenta + fosterorgan (lever, lunga, maginnehåll) samt blodprov från tackor.

*kit för fixering av prover kan fås gratis från patologen